

**ОСТАННІ ДОКУМЕНТИ ОЛЕКСАНДРА РИБАЛКА
(7 ГРУДНЯ 1950 – 5 СІЧНЯ 2009)**

Історію нещастя і недоліків нашої державності можна простежити за документами, під текстами яких стоять внизу певні підписи. Як казав у роки терору Каганович, щоправда, в зовсім іншому сенсі, кожна аварія чи вибух мають свої імена, по батькові й прізвища. Ми мали науковий кварталник “Пам’ятки України”, присвячений студіюванню культурної спадщини. На початку 1990-х років з виданням почав співпрацювати визначний україніст Олександр Рибалко¹: спочатку як літературний редактор, з 1991-го – як заступник головного редактора, з 1994-го як перший заступник головного редактора (згодом на цій посаді почав працювати Ігор Гирич), з 2002-го – як головний редактор. Вірним побратимом знаменитого Рибалка був Генеральний директор ДП Павло Ігоревич Рудавський. Щоденні обов’язки відповідального секретаря багато років безвідмовно виконувала Антоніна Василівна Жихорська. Їм приносили, здавалося б, і так непогані матеріали, але з їхніх рук виходило щось надзвичайне. Тісною групою вони видавали поліграфічно довершені томи, що висвітлювали славні сторінки історії нашої спадщини². Чим були б ми без неї сьогодні? У ці томи закладено глибинні думки й широку інформацію – їх вивчатимуть у майбутньому прийдешні дослідники. На такому рівні небагато виходило навіть у часи Розстріляного Відродження, хіба що 1927 р. перший і останній том “Українського музею”, присвячений пам’яті М. Біляшівського та Д. Щербаківського. Та ще специфічний перегляд вершинних досягнень 1920-х років зробив року 1930-го Євген Холостенко³. Коли після втручання грубих адміністративних сил Рибалків кварталник перестав виходити і не стало його самого, друкувати такі матеріали, та ще й так видавати, стало ніде⁴.

Досі не розумію, якщо комусь хотілося видавати і наукові, й популярні речі, а з-поміж других передусім портрети тимчасових міністрів, навіщо було такі різні видавничі проекти зіштовхувати лобами. У великій країні популярна версія “Пам’яток України”, поза сумнівом, також потрібна, як тепер потрібна третя версія – електронна, – але навіщо було громити вищі досягнення української науки, на становлення яких потрібні були десятиріччя? Але людина, на якій усе трималося, не витримала натиску, як вісімдесят років давніше зламався, здавалося, могутній Щербаківський. У результаті Україна втратила науковий кварталник і не здобула видання популярного. Можливо, комусь це на радість.

¹ Докладніше див.: [Тищенко К.] Пам’яті Олександра Рибалка // Дивослово. – 2009. – № 2 (623). – С. 63–64; Гирич І. Пам’яті Олександра Рибалка // Критика. – 2009. – Ч. 1–2 (135–136). – Січень–лютий. – С. 37; його ж. Олександр Рибалко: редактор і науковець // Пам’ятки України. – 2009. – № 1. – С. 109–118; його ж. Олександр Леонідович Рибалко // Український археографічний щорічник. – К., 2009. – Вип. 13/14. – С. 810–811.

² Бібліографічний покажчик змісту наукового часопису “Пам’ятки України: Історія та культура” за 1989–2001 рр. / Укл. В. Ю. Карпенко // Пам’ятки України: Історія та культура: Науковий часопис. – 2002. – Ч. 1 (134). – С. 1–64; 932 записи.

³ Холостенко Е. В. “Музейные” искусствоведы Украины // Печать и революция. – 1930. – № 4. – С. 80–86.

⁴ Стараннями високодостоїнної родини – Катерини й Мирослави-Марії – з’явився хіба збірник, присвячений пам’яті Олександра Леонідовича: Правдиве українське серце: Олександр Рибалко. – К., 2010. – 832 с.

MISCELLANEA

Ця публікація готувалася торік, навесні 2011 р. Після періоду моторошної порожнечі нещодавно почала виходити нова серія “Пам’яток України”, щоправда, значно меншого обсягу. Заслужену славу видання відтворює давній член редколегії, тепер головний редактор – Ігор Борисович Гирич.

Публікую документи, ксерокопії яких одержав з рук самого Олександра Леонідовича напередодні його загибелі. Існують подібні документи, що характеризують становище в економіці, медицині, освіті, фінансах, у музейництві. Сучасники повинні пам’ятати, що люди все бачать і все розуміють.

ДОКУМЕНТИ

№ 1

*19 листопада 2008 р. – Лист заступника міністра культури і туризму
Миколи Яковини Генеральному директорові ДП
“Редакція журналу «Пам’ятки України»” Павлові Рудавському**

Генеральному директору
ДП “Редакція журналу «Пам’ятки України»”
П. Рудавському

Шановний Павле Ігоровичу!

Міністерство культури і туризму представляє Серикова Анатолія Никифоровича – співзасновника журналу “Пам’ятки України: історія та культура”, якому доручається координація підготовки видання всіх наступних чисел вищезазначеного журналу.

Прошу надати Серикову А. Н. всю необхідну інформацію та документацію для нього роботи ДП “Пам’ятки України: історія та культура”, а також створити для нього необхідні умови праці. Водночас звертаю Вашу увагу на права Серикова А. Н. як співзасновника журналу, відображені в установчій угоді від 23.04.1994 року і дійсні на цей час у повному обсязі.

З повагою
Заступник Міністра

М. Яковина

№ 2

*21 листопада 2008 р. – Заява головного редактора журналу
“Пам’ятки України” Олександра Рибалка генеральному директорові
ДП “Редакція журналу «Пам’ятки України»” Павлові Рудавському*

Генеральному директору
ДП “Редакція журналу «Пам’ятки
України: історія та культура»”
Рудавському П. І.
головного редактора журналу
Рибалка О. Л.

заява.

Прошу звільнити мене з 15 грудня ц. р. з посади головного редактора журналу “Пам’ятки України: історія та культура” з 15 грудня 2008 р.

21.11.2008 р.

Рибалко О. Л.

* На бланку Міністерства культури і туризму України: 01601, м. Київ, вул. Франка, 19; телефон 235-23-78 факс 235-32-57; E-mail: info@mincult.gov.ua; 19.11.2008 №1324/22.\13-08; На № _____

№ 3

12 грудня 2008 р. – Заява Олександра Рибалка Генеральному директорові
ДП “Редакція журналу «Пам’ятки України»” Павлові Рудавському

Генеральному директору
ДП “Редакція журналу «Пам’ятки
України: історія та культура»”
Рудавському П. І.
Рибалка О. Л.

заява.

Як мені стало відомо, в макеті ч. 1 / 2009 р. “Пам’яток України”, який самостійно готує п. А. Сериков, фігурує моє прізвище як головного редактора. Вимагаю зняти моє прізвище з макета, оскільки до роботи над ним я не маю жодного стосунку: підготовка його відбувалася, коли я перебував у відпустці; я не брав участі в доборі й упорядкуванні матеріалів до цього числа, не знайомився з ними й не підписував макет до друку.

Прошу з цією моєю заявою ознайомити п. А. Серикова.

12.12.2008 р.

О. Л. Рибалко.

P. S. Так само вимагаю зняти моє прізвище з переліку членів редколегії “Пам’яток України” за 1989 р. і 2009 р., оскільки щодо 1989 р. це не відповідає дійсності, а щодо 2009 р. – моїй волі.

О. Р.

Сергій Білокінь (Київ)

Дмитро Якович Телегін (26 жовтня 1919 р. – 1 січня 2011 р.). У 2011 р. пішов з життя патріарх української археології доктор історичних наук, професор, лауреат Державної премії України Дмитро Якович Телегін. Довге життя Дмитра Яковича було віддане археології. Останніми роками він був уособленням великого покоління повоєнних археологів, учнями якого є переважна більшість провідних археологів сучасної України. Його відданість науці, надзвичайна працездатність, багатогранність, небайдужість до різноманітних проблем археології України, величезна наукова спадщина, численні учні та послідовники – усе це дає підстави зарахувати Дмитра Яковича до числа видатних археологів України.

Життя і діяльність цього непересічного дослідника знаменує цілу епоху в розвитку вітчизняної археології. Можна впевнено сказати, що його ім’я буде назавжди вписане до історії не тільки української, але й світової археологічної науки.

Народився Дмитро Якович 26 жовтня 1919 р. у селі Плисове Зміївського району на Харківщині у селянській родині. Під час Великого Голоду його родина перебралася до Донбасу, де у 1936 р., скінчивши річні вчительські курси, сімнадцятирічний Дмитро починає викладати у сільських школах. Війну закінчив у званні сержанта в Кенігсберзі. Після звільнення з армії у 1946 р. Дмитро Якович вступив на історичний факультет Чернівецького університету, а після його закінчення – до аспірантури Інституту археології АН УРСР. Кандидатська дисертація, присвячена неоліту Сіверського Дінця, захищена 1953 р. Головним об’єктом наукових інтересів